

VIJVERVREUGD EN ZIJN GESCHIEDENIS

Wie 'Vijvervreugd' zegt, denkt aan een gebouwencomplex aan de Koudekerkseweg tussen Middelburg en Koudekerke, bestaande uit een modern kantoorgebouw, met bijbehorende gebouwen en terreinen, waar gehandicapten worden verpleegd.

Een kantoorgebouw, waar de moderne neonverlichting brandt, de moderne schrijfmachines en telmachines ratelen en wellicht fotokopieerapparaten elke dag in werking zijn, druk bezette telefoonlijnen en ruimte voor het parkeren van de nieuwste auto's.

Wat een tegenstelling met vroeger!

Als men oude foto's bekijkt van Vijvervreugd, ziet men echter het vierkante gebouw, een aangebouwde serre, een groot gazon met oude bomengroepen en daardoor slingerend de vijvers; in de vijver een eilandje met bomen, mooie wandelpaden en lanen. Een indrukwekkend en rustgevend geheel.

Vóór 1941 behoorde de buitenplaats Vijvervreugd met zijn bossen tot de gemeente Koudekerke en grensde aan de thans nog bestaande buitenplaats Toorenvliet en bovendien aan de tegenwoordige kwekerij De Klerk aan de Koudekerkseweg te Middelburg. De daar nu nog aanwezige gebouwen behoorden in het verleden tot de buitenplaats.

Omstreeks 1969 werd Vijvervreugd afgebroken.

In 1895 schreef iemand dat het dorp Koudekerke een fraaie en een in schoonheid en bevolking steeds toenemende plaats was, ondanks de sombere toestand die toen heerste in de landbouw, het hoofdmiddel van bestaan der meeste inwoners.

In die tijd liepen er vanaf Koudekerke nog zandwegen naar de duinen. De straatwegen die omzoomd waren door bouw- en weilanden, leidden voorbij flinke hofsteden en boden schone vergezichten. De bermen van die wegen waren beplant met eiken, olmen, populieren of wilgen.

Wat toen vooral de bekoorlijkheid ervan verhoogde waren de buitenplaatsen Ter Hooge, Toorenvliet en Vijvervreugd, van welke laatstgenoemde buitenplaats de 'lieve bloemperken' het oog bekoorden.

Dat Vijvervreugd, waar betrekkelijk weinig over geschreven is, mooie bloemperken moet hebben gehad, blijkt wel uit het feit, dat toen er op vrijdag 19 november 1869 een openbare verkoping van de buitenplaats plaatsvond, ook vele tuingereedschappen werden verkocht, alles kennelijk voor het onderhoud der 'lieve bloemperken', zoals de schrijver opmerkte.

De oudste eigenaar van Vijvervreugd in wiens opdracht de buitenplaats wellicht ook gebouwd werd, was - voor zover ik heb kunnen nagaan - Johan Valentin Sprenger. Hij was ontvanger-generaal der provincie Zeeland en der admiraliteit, geboren in Veere op 1 mei 1734. Hij overleed te Middelburg op 16 januari 1794 en werd in de Nieuwe Kerk aldaar begraven.

Vijvervreugd Koudekerke

De archieven geven, in verband met de brand in Middelburg in 1940, geen opheldering op welke wijze de eerste eigenaar van Vijvervreugd, Johan Valentin Sprenger, de eigendom van Vijvervreugd verkreeg, maar in 1851 blijkt uit oude archiefstukken dat 'van gemelde Buitenplaats geene bewijzen van eigendom bestaan, die in het kantoor van de hypothecken zijn overgeschreven'; vermeld wordt wel, dat de buitenplaats langer dan 30 jaren eigendom is geweest van Johan Valentin Sprenger, die in 1794 overleed, zodat hij al vóór 1794 eigenaar van Vijvervreugd moet zijn geweest, omdat zijn beide dochters Vijvervreugd ieder voor de helft toegedeeld kregen uit zijn nalatenschap. Gevoeglijk kan dus worden aangenomen dat hij de stichter daarvan is geweest in 1760, hetgeen afgeleid kan worden uit het destijds vóór de buitenplaats staande ijzeren hek, dat toegang gaf tot het huis en als jaartal 1760 droeg. Vijvervreugd werd dus 6 jaar later dan Toorenvliet gebouwd, dat als jaartal 1754 vermeldt.

Hij was gehuwd met J.C. Spoors en huwde na het overlijden van zijn echtgenote op 5 juli 1772 te Middelburg met Maria Benudina Schorer, die in Middelburg werd geboren op 24 september 1746. Zij overleed te Middelburg

op 17 december 1785.

Uit zijn huwelijk met Maria Benudina Schorer werden 4 kinderen geboren, waaronder Cornelia Louisa Sprenger, overleden in Middelburg op 2 maart 1830; zij was gehuwd met Jan Boogaert, afkomstig uit Rotterdam, die in Koudekerke op Vijvervreugd overleed op 18 maart 1819. Zij deden ondertrouw in Middelburg op 7 januari 1807 en behoorden tot de Waalse Kerk. De tweede dochter van Johan Valentin Sprenger en Maria B. Schorer was: Jacoba Petronella Sprenger, geboren in 1775 en zij overleed op Vijvervreugd op 5 augustus 1850. Zij woonde daar niet, maar in Middelburg in een huis aan de Rouaanse Kaai C38. Zij was ongehuwd. Dan was er nog een zoon Johan Jacob Sprenger, heer van Duinbeek en schout van Oostkapelle, lid van Gedeputeerde Staten van Zeeland. Deze was gehuwd met Digna Johanna Meijners. Zij hadden 6 kinderen. Hij woonde in 1851 in Middelburg, aan de Dam, thans nummer 31, het huis met de stenen trappen.

Bij het overlijden van de eerste eigenaar van Vijvervreugd, Johan Valentin Sprenger, ging Vijvervreugd over in handen van de twee genoemde dochters ieder voor de helft, in 1794.

Uit het huwelijk van Cornelia Louisa Sprenger met Jan Boogaert werd onder meer Charles Jacques Boogaert geboren op Vijvervreugd op 3 juni 1810; hij overleed ook op Vijvervreugd op 7 maart 1869.

De kleinzoon van Johan Valentin Sprenger, Charles Jacques Boogaert, was gehuwd met Anna Maria Elisabeth van Adrichem, die in Breda werd geboren op 16 juli 1810.

Charles Jacques Boogaert verwierf Vijvervreugd voor 3/8ste deel door de aankoop van zijn zuster op 19 februari 1851. Zijn zuster, Sophie Jeanne Boogaert was weduwe van Aarnout Reinier de Haze Bomme en woonde in 1851 in Kloetinge (toen geschreven Cloetinge).

Charles Jacques Boogaert verkreeg vervolgens 1/8 ste deel van Vijvervreugd door het overlijden van zijn moeder Cornelia Louisa Sprenger en 4/8 ste deel of de helft kreeg hij via boedelscheiding in 1851 uit de nalatenschap van zijn tante, die ongetrouwd was, Jacoba Petronella Sprenger (dochter van genoemde Johan Valentin Sprenger).

Uit het huwelijk van Charles Jacques Boogaert met Anna Maria Elisabeth van Adrichem werden 4 kinderen geboren.

Toen Charles Jacques Boogaert op 7 maart 1869 op Vijvervreugd overleed, besloten zijn weduwe en de 4 kinderen Vijvervreugd in het openbaar te verkopen. Van die openbare verkoping deed de notaris Pieter Loeff te Koudekerke aankondiging via de krant, veilingbiljetten en een prospectus. De verkoping vond plaats te Koudekerke in de Herberg van Cornelis Roose op vrijdag 19 november 1869 te 10 uren des voormiddags (en zou tot 's middags 5 uur duren).

Verkocht werd, blijkens de aankondiging van de notaris, de Buitenplaats Vijvervreugd, gelegen aan den straatweg naar Middelburg, in Wijk C nummer 18, bestaande uit: Herenhuis met koetshuis, stalling, afzonderlijke kelder, menagerie, erf, tuin, boomgaard, vijver en **bosch van vermaak**, zijnde 'vrij land'.

Dat in de veilingaankondiging vermeld werd, dat bepaalde te veilen percelen grond 'vrij land' waren, betekende, dat daarover geen dijkgeschoot betaald moest worden. Het ontstaan van dit voorrecht is - voor zover mij bekend - nog niet precies achterhaald. 'Vrij land' werd ook wel Hayman of Haaiman-land genoemd, waarvoor ik moge verwijzen naar een uitgave van het Zeeuws

Genootschap in 1938, geschreven door A. Scherpenisse en in 1937 door J.A. Hubregtse, alsmede naar de dissertatie van P.H. Gallé: 'Beveiligd bestaan' (1963).

De totale grootte van de buitenplaats bedroeg 10 bunder, 34 roeden en 50 ellen. Uitdrukkelijk wordt vermeld, dat in de koop niet begrepen waren: 'de beide spiegels met vergulden lijsten boven den schoorsteen in de suite, de spiegels met vergulde lijsten boven de schoorsteen in de kleine opkamer en de penant-spiegel met vergulden lijst op de logeerkamer, de kroon in de voorkamer en die in de salon, de kasbloemen, heesters en planten met derzelver potten, bakken en takken, de tuingroenten, de geslagen mutsaards, aanwezige bloemaarde en de delfaarde'.

Al deze zaken werden dus van de koop uitgesloten.

De veiling geschiedde in 16 kavels en de eerste kavel die in veiling werd gebracht betrof de buitenplaats, groot 1 bunder, 75 roeden en 30 ellen. De koper van dit perceel moest boven zijn koopsom en kosten een bedrag van *f* 1400,— betalen voor de overname van: 'bomen, ijzeren hek, mahoniehouten buffet in de suite, zeven vaste spiegels en voor de losse goederen, uitsluitend bestaande uit ramen der waranda, de zonneblinden, bedstede en kastplanken, de droogstokken, zes ijzeren tuinstoelen, twee dito banken, drie houten banken, zes dito tafeltjes, waarvan vier met marmeren bladen, een haver- en een kastkist'.

De koper van het tweede perceel (het woonhuis dat naast de buitenplaats stond) moest boven zijn koopsom en kosten nog *f* 200,— betalen voor de overname van: 'de druivenkas, tuinlessenaar, bloembak, broeibakken en voor de losse goederen als ramen, twaalf goede rietmatten en eenige van mindere kwaliteit, ettelijke stromatten, drie spaden, tien rijen in soort, drie houwelen, twee mestvorken, een egge, twee schoffels, twee hooivorken, acht gieters, zo grote als kleine, vier kruiwagens, drie zagen, twee bijlen, twee boschkappers, een aardappelzetter, twee trekschoffels, twee lansen, een boschrijve, een akker, een rolblok, een vat met eenig teer, een plakker, een boomhouweel, een zethouweel, vier teerkwasten, een palmschaar, een juk, een afsteker, twee sportlijnen, een mesthaak, vier wans, een koperen bloemenspuit, twee kappertjes, een kiemes, twee houten schoppen, twee aardzeeften, een slijplank, een kist met stukken tapijt, een kastje, een kist, een grote ladder, vier houten bakjes voor zaad, een houten bloemkuij, een polstok, een kar, 25 stuks manden, waaronder tien à twaalf van Spaansch riet'.

Voor die *f* 200,— - toen waarschijnlijk een behoorlijk bedrag - kreeg men toch heel wat in eigendom.

Mogelijk moet nu het Zeeuws Woordenboek geraadpleegd worden, om te weten te komen, wat bijvoorbeeld een 'aker', een 'wan' of een 'plakker' is. Het dialect voor 'aker' is 'aeker', zoals u zelt weten.

Vermeld wordt ook nog in de veilingannonce, dat de bouwlanden 'met het rooven van den oogst 1873' te aanvaarden zijn en de weilanden met 'Sint Catharina' daaraanvolgende en dat de buitenplaats zeer aangenaam gelegen en tot zomer- en winterverblijf bijzonder geschikt is.

En, zult u zich inmiddels afvragen ... hoe verliep die verkoping?

Wel, het herenhuis 'Vijvervreugd' werd het hoogst ingeschreven op een premie van *f* 100,— door Jacobus Marinus van Ditmars, timmerman, wonende te Middelburg, met een som van *f* 7269,— waarna een verhoging bij de tweede inschrijving plaatsvond door Hendrik Jan van den Berge, koopman te Middel-

burg, met het forse bedrag van *f* 3005,—, zodat de koopsom dus samen werd *f* 10274,— waarna geen bieding meer plaatsvond, zodat Hendrik Jan eigenaar werd.

Het naastliggende woonhuis nummer C19 met tuin, groot 80 roeden en 90 ellen, werd ingezet op *f* 3737,— door Gomarus Mes, winkelier te Middelburg, waarna nog 12 biedingen plaatsvonden, variërend van *f* 1,— tot *f* 100,—. De laatste bieder was: Willem Pelle, notarisklerk te Middelburg (wellicht werkzaam op het notariskantoor P. Loeff).

De andere 14 percelen gingen in diverse handen over, waaronder een perceel dat verkocht werd aan Jacobus Johannes den Bouwmeester, houtkooper te Middelburg, die echter kocht namens Huibert Pieter den Bouwmeester, commissionair te Middelburg, voor Walcheren een bekende naam, wat de hout-handel betreft.

De totale opbrengst van de 16 percelen bedroeg *f* 45.469,50, waarbij dan nog gevoegd moeten worden de bedragen, die de kopers van de eerste 2 percelen moesten bijbetalen (*f* 1600,—).

Maar ... wie verscheen er de volgende dag, dus 19 november 1869 voor de notaris Pieter Loeff te Koudekerke? Dat was Willem Pelle, die in een 'acte de command' verklaarde dat hij perceel 2 (de naast de buitenplaats Vijvervreugd gelegen woning) niet voor zichzelf had gekocht, maar voor 'De Hoogwelgeboren Vrouwe Mary Vincentia de Jonge, douairière Jonkheer Charles Philippe Louis van Kinschot, grondeigenares te Koudekerke, die toen op Toorenvliet woonde.

Zij kwam dus niet zelf op de verkoping, maar had opdracht gegeven aan de notaris perceel 2 namens haar te kopen. De kopers op de veiling wisten dus in feite niet wie de uiteindelijke koper van perceel 2 werd, omdat de klerk Willem Pelle dat 1 dag na de openbare verkoping verklaarde. Jkvr. Mary Vincentia de Jonge werd in Zierikzee geboren op 28 mei 1816. Zij was in Zierikzee op 29 november 1838 getrouwd met jhr.mr. Johan Cornelis Schorer van de Souburgen. Zij hertrouwde na het overlijden van jhr Schorer met jhr Van Kinschot.

Door de openbare verkoping in 1869 vindt de versnippering van Vijvervreugd plaats in 16 kavels, maar een groot deel van het bos, de vijvers en de tuinen bleven toch bij Vijvervreugd behoren, ter oppervlakte van 3.28.20 ha.

Bij de familie Boogaert was als koetsier in dienst Pieter Dormaar; als hij de koets en het tuig van de paarden had gepoetst en de paarden had ingespannen, ging men uit rijden. Inkopen doen in de stad, op familiebezoek in Domburg of gewoon zomaar rijden over de oude Walcherse wegen, waarvan sommige nog niet bestraat waren.

Mevrouw Boogaert-van Adrichem vertrok na de openbare verkoping in 1869 van de buitenplaats op 3 juni 1870 naar Domburg, waarschijnlijk naar haar dochter, mevrouw Tielenius Kruythoff-Boogaert.

Zoals gezegd wordt op de openbare verkoping in 1869 eigenaar van Vijvervreugd de koopman en fabrikant Hendrik Jan van den Berge. Hij werd op 27 augustus 1818 in Axel geboren. H.J. van den Berge en zijn echtgenote Johanna Pieterella Sterk gingen op 13 mei 1870 Vijvervreugd bewonen, dus een half jaar na de aankoop van de buitenplaats en op 26 november 1880 vertrokken zij weer naar Middelburg, dus na ongeveer 10 jaar op Vijvervreugd te hebben gewoond. (wordt vervolgd)